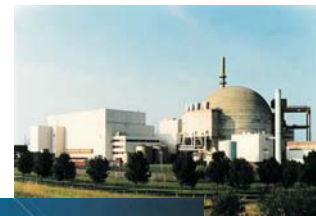

Učešće javnosti u izradi energetske strategije

Uvod

Način kako čovječanstvo koristi energiju je jedna od osnovnih karakteristika razvoja naše civilizacije. Napredak od zaprežne snage do parne mašine, potom motora sa unutrašnjim sagorijevanjem i na kraju električne snage jesu ključni elementi i pokazatelji razvoja civilizacije. Budući razvoj energetike mora staviti akcenat na obnovljive izvore energije i energetska efikasnost kao ključ očuvanja fosilnih, neobnovljivih izvora energije (nafta, gas, uglj), smanjenje ispuštanja CO₂ u atmosferu i zaustavljanje globalnih klimatskih promjena.

Energetska strategija zašto je važna?

Energetska strategija za BiH ne postoji, a razvoj zajedničke strategije je teško političko pitanje. Izrada i usvajanje Energetske strategije BiH je jedan od kratkoročnih prioriteta Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju EU.

Energetska strategija treba da:

- obezbijedi sigurno, kvalitetno i pouzdano snabdijevanje energijom;
- obezbijedi dugoročnu ravnotežu u razvoju energetskeg sektora, uzimajući u obzir promjene u potrošnji energije;
- omogućiti racionalno korištenje raspoloživih izvora energije u BiH;
- podstiče značajnije korištenje obnovljivih izvora energije;
- obezbijedi efikasno korištenje energije (energetsku efikasnost);
- zaštititi potrošače energije;
- zaštititi životnu sredinu od štetnih efekata aktivnosti u energetskom sektoru;
- stimulise investicije u energetski sektor;
- podstiče konkurentnost u energetskom sektoru na osnovu opštih principa nediskriminacije i transparentnosti;
- olakša povezivanje energetskeg sistema BiH illi njenih dijelova sa energetskeg sistemom Evrope ili sistemima drugih zemalja;
- obezbijedi učešće javnosti i transparentnost u donošenju odluka u oblasti energetike.

Energetska situacija u Bosni i Hercegovini

Nadležna institucija na državnom nivou za pitanja energetike je Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (MVTEO). Uz podršku Svjetske banke i Europske unije MVTEO je pokrenulo procese izrade Studije energetike i Strategije energetike BiH. Ovi dokumenti će definisati pravce razvoja energetskog sektora BiH do 2020. godine. Međunarodni sporazum o Energetskoj zajednici Jugoistočne Evrope kojem je BiH pristupila 25.10.2005. godine, će imati veliki uticaj na organizaciju energetskog sektora, te na razvoj energetske infrastrukture u BiH.

Energetski sektor BiH se sastoji od tri kompanije i to Elektroprivreda BiH (EP BiH), Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg-Bosne (EP HZHB) i Elektroprivreda Republike Srpske (EP RS).

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (MVTEO)

MVTEO je nadležno za obavljanje poslova i zadataka iz nadležnosti BiH koji se odnose na definisanje politike, osnovnih principa, koordinisanje djelatnosti i usklađivanje planova entitetskih tijela, vlasti i institucija na međunarodnom planu u područjima energetike, te zaštite životne sredine, razvoja i korištenja prirodnih resursa.

Republika Srpska (RS)

Ministarstvo privrede, energetike i razvoja RS je nadležno za proizvodnju i distribuciju električne energije; proizvodnju i preradu uglja; proizvodnju i preradu nafte i naftnih derivata; prirodni gas; geološka istraživanja prirodnih mineralnih sirovina, metaličkih, nemetalčkih, nuklearnih i podzemnih voda (termalnih, termomineralnih i pitkih) kao i njihovu eksploataciju (www.vladars.net).

U RS ne postoji energetska strategija, važeći planski dokument je „Strategija razvoja energetike RS u periodu 1995-2010. godine sa osvrtom na kontinuitet u daljoj budućnosti“ usvojen 1998. godine. Ova strategija je izrađena za potrebe Elektroprivrede RS, te se ne može smatrati strategijom razvoja energetskog sektora RS. Nema podataka o korištenju obnovljivih izvora energije u RS, iako postoje značajni prirodni potencijali, a trenutno se 45% električne energije dobija iz termoelektrana (TE) i 55% iz hidroelektrana (HE).

Federacija Bosne i Hercegovine (FBiH)

Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije je nadležno za:

- provođenje utvrđene politike i izvršavanje zakona koje utvrđuje organ zakonodavne vlasti;
- obavljanje upravnog nadzora nad provođenjem zakona i drugih propisa;
- donošenje propisa za provođenje zakona i drugih propisa;
- predlaganje i davanje preporuka iz oblasti zakonodavstva;
- odgovaranje na pitanja zakonodavne vlasti;
- obavljanje i drugih upravnih i stručnih poslova određenih zakonom i drugim propisima (www.fbihvlada.gov.ba).

U FBiH ne postoji energetska strategija, a važeći planski dokument je „Plan za izgradnju novih proizvodnih elektroenergetskih kapaciteta u FBiH“ donesen u januaru 2005. godine, koji sadrži veoma malo kvalitetnih informacija. Kao i u RS, u FBiH nema podataka o korištenju obnovljivih izvora energije, iako postoje značajni prirodni potencijali, a 57% električne energije dobija se iz TE i 43% iz HE.

Energetska efikasnost

Energetska efikasnost postaje sve važnije pitanje vezano za očuvanje životne sredine i smanjenje potrošnje energetske resursa.

Povećanje energetske efikasnosti definiše se kao smanjenje korišćenja energije po jedinici proizvoda, bez uticaja na nivo kvaliteta proizvoda i usluga. Dobrobiti ovog povećanja za zajednicu su u:

- racionalnom korištenju prirodnih resursa
- smanjenju energetske zavisnosti
- smanjenju potreba za izgradnjom novih energetskih postrojenja
- smanjenju troškova za energiju
- optimalnom korištenju energetskih uređaja

Smatra se da povećanje energetske efikasnosti može biti najproduktivnija energetska alternativa, sa praktično neograničenim mogućnostima. Pored toga, ušteda energije značajno doprinosi stimulanju inovacija, povećanju zaposlenosti i ekonomskog rasta. Relativno malim ulaganjima, boljim izborom tehnološke opreme

i energenata, boljom organizacijom, poboljšanjem kvaliteta u eksploataciji mogu se postići značajne energetske i finansijske uštede.

Uslov za dostizanje ciljeva energetske efikasnosti jeste strateško planiranje i postepeno sprovođenje institucionalnih, zakonodavnih, strukturno-organizacionih i finansijsko-ekonomskih reformi u odgovarajućim segmentima energetskog sektora. Energetski usmjereni i ekonomski podsticajna regulativa, kao i finansijska podrška stvorile bi društveni ambijent za uspješnu realizaciju programa racionalne upotrebe energije.

Značajnije poboljšanje energetske efikasnosti i veće korišćenje obnovljivih izvora energije je tijesno povezano sa generalnom ekonomskom i socijalnom politikom. Ovdje postoji realan potencijal za doprinos održivom razvoju i ekonomskom rastu, koji može uticati na sva područja ekonomskih aktivnosti. Provođenje normi i standarda EU u oblasti energetske efikasnosti biće od izuzetnog značaja za integraciju BiH u EU.

Obnovljivi izvori energije

Posljednjih decenija, a posebno danas, obnovljivi izvori energije imaju sve veću ulogu u svjetskoj proizvodnji energije. Iako su neki od njih poznati i koriste se još od davnina (npr. vjetrojače, vodenice i sl.), obnovljivi izvori energije svoje 'mjesto pod suncem' dobijaju u vrijeme prvih tzv. energetske krize, sedamdesetih godina prošlog vijeka.

Priroda nas svakodnevno "snabdijeva", i to potpuno besplatno, velikim količinama sunca i vjetra. S druge strane, na našem planetu sve je manje fosilnih goriva (nafta, gasa i uglja) čija je cijena svakim danom sve veća. Takođe, posljednjih godina čovjeku je sve jasnije kako je prevelikim iskorištavanjem fosilnih goriva značajno oštetio životnu sredinu, ne samo čovjekovu, već i svih vrsta na Zemlji.

Sasvim prirodno je da korištenjem sunca i vjetra štedimo materijalna sredstva za postizanje istog cilja koji bismo postigli upotrebom tradicionalnih sredstava uz mnogo veće troškove.

Pod obnovljivim izvorima energije podrazumijevaju se novi izvori energije koji mogu pomoći u zadovoljenju energetske potražnje i time pridonijeti uštedi troškova koji se daju za energiju. U obnovljive izvore energije spadaju:

- solarna (sunčeva) energija
- energija vjetra
- geotermalna energija
- energija biomase i biogas
- energija plime i oseke, hidroenergija
- hidroenergija (postrojenja snage do 5 MW)

Zbog sve manje količine prirodnih resursa i povećanog zagađenja životne sredine, naučnici su utvrdili energetske potencijale i resurse obnovljivih izvora energije, te njihov uticaj na životnu sredinu.

Za naše područje naročito su zanimljivi: solarna energija, biomasa iz ratarstva i šumarstva, energija vjetra, geotermalna energija i hidro energija (male hidro elektrane).

Preporuke za razvoj energetskeg sektora

Pri planiranju energetske budućnosti BiH obnovljivi izvori energije mogu i moraju se početi bolje iskorištavati. Razvoj obnovljivih izvora energije (posebno energije vjetra, solarne, biomase i geotermalne) važan je iz nekoliko razloga:

- obnovljivi izvori energije imaju veoma važnu ulogu u smanjenju emisije ugljen dioksida (CO₂) u atmosferu. Najnovija politika EU je da sve članice do 2020. godine moraju da dobijaju najmanje 20% energije iz obnovljivih izvora, što će i BiH morati unijeti u svoju energetske strategiju.
- povećanje udjela obnovljivih izvora energije povećava energetske održivost energetskeg sistema države. Takođe, pomaže u poboljšavanju sigurnosti isporuke energije na način da smanjuje zavisnost o uvozu energetskeg sirovina i električne energije.
- očekuje se da će obnovljivi izvori energije postati ekonomski konkurentni konvencionalnim izvorima energije u bliskoj budućnosti.

Ukoliko budemo raspolagali dovoljnim količinama vlastite energije i budemo nezavisni o stanju na svjetskom energetskeg tržištu, možemo izgraditi svoju održivu ekonomsku budućnost u zdravijoj životnoj sredini.

Učešće javnosti

Učešće javnosti, u užem smislu, zasniva se na zakonskom pravu svih zainteresovanih strana da u punoj mjeri učestvuju u donošenju odluka. Proces donošenja odluka treba da je otvoren za sve pojedince, bez obzira da li su pripadnici neke organizacije ili ne. Posebno je važno učešće lokalne zajednice i stanovništva.

Uključivanje javnosti u odlučivanje često zahtijeva izrade detaljnih procjena uticaja energetskeg sektora na životnu sredinu. Učešće javnosti u izradi energetske strategije pomaže povećanju stepena informisanosti o uticajima energetskeg sektora na životnu sredinu. Takve analize mogu otkriti nedostatke i nedjelotvornost u proizvodnji, prenosu, distribuciji ili potrošnji energije.

U razvijenim zemljama EU učešće javnosti u ranoj fazi donošenja odluka važnih za energetske sektor je postala praksa, a važne informacije treba predstaviti na način primjeren masovnim medijima kako bi javnost dobila tačne, pouzdane, jasne i razumljive informacije.

Zamislite svijet bez nuklearke, termoelektrana i ostalih zagađivača životne sredine.

Zar ne želite sebi i svojoj djeci učiniti životnu sredinu zdravijom i ugodnijom za život?

Centar za životnu sredinu

Banja Luka

Tel: 051 433 140

Fax: 051 433 141

e-mail: info@czzs.org

Ovaj letak je štampan u okviru kampanje “Učešće javnosti u izradi energetske strategije BiH”. Kampanju provodi Centar za životnu sredinu u okviru projekta “Jačanje uloge NVO za životnu sredinu/okoliš u BiH”.

U saradnji sa partnerima imamo namjeru da motivišemo i okupimo što veći broj građana, NVO i stručnjaka zainteresovanih za pitanja energetike, te da kroz učešće u procesu izrade energetske strategije obezbjedimo održivu energetska budućnost BiH.

Partneri:

Centar za ekologiju
i energiju
Tuzla

Eko-Leonardo
Priboj

Ekološki pokret
Zelenkovac

EKO POKRET
ZELENIH
KLJUČ

Eko-pokret Zelenih
Ključ

Ekotim
Sarajevo

EKOLOŠKA
KOALICIJA
UNSKOG
SLIVA

Ekološka koalicija
unskog sliva

FONDACIJA
HEINRICH
BÖLL

Fondacija
Heinrich Böll
Sarajevo

Udruženje
Tolerancijom
protiv
različitosti

Tolerancijom protiv
različitosti
Doboj

Troya
Stolac

Zeleni Neretva
Konjic

EkoMrežaBiH

Stavovi izraženi u ovom letku ne predstavljaju nužno i stavove Evropske unije.